

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

Llibreries cooperatives, pols culturals i agents del canvi social

Pàg. 10

ENTREVISTA:
Víctor Messeguer.
Comissionat especial
per a l'economia social.

Pàg. 13

**ECONOMIA PER
LA VIDA:**
Art transformador: joves i
hip-hop per una economia justa.

Pàg. 16

**PREMIS ECONOMIA
SOCIAL 2023:**
Una carta d'aprenentatges per
la transició ecosocial.

Pàg. 19

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Transformem el nostre entorn mitjançant aportacions de caràcter social amb la fórmula cooperativa com a motor de canvi.

- Integració de la prevenció de riscos laborals, des de la proximitat i la implicació.
- El BenEstar de les persones, el motor de l'Economia.

Confiança

Comunitat

Coneixement

SelPrA
sepra.coop

Assegurem compromís

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arç Cooperativa pots fer un consum responsable tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

FEM ECONOMIA SOCIAL

Serveis per a entitats i col·lectius d'economia social i autònoms

Ajudem en el dia a dia: gestió
Aportem totes les eines: formacions
Impulsem idees: assessorament
Fem créixer projectes: acompanyem

També intervenim en processos de
remunicipalització i relleu empresarial

 Col·lectiu Ronda
Gestió · Assessorament · Formació

Trafalgar, 50-52 baixos, Barcelona | 93 268 21 99 | cronda.coop | info@cronda.coop

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Agnès Giner, Carla Liébana, Bernat Marsè, Antònia Montaner, Ricard Pedreira, Xavier Pié, Joseba Polanco, Jordi Rojas, Àlex Romaguera, Lorena Torró, Jordi Via i Armand Vilaplana.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: Mala Peça, SCCL

Disseny, maquetació i impressió:

L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL

Dipòsit legal B-22.823/80

Edició impresa: ISSN 1133-8415.

Edició digital: ISSN 2696-9386.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

FSC®
MIXTO
Papel
FSC® C172087

BY SA

Generalitat de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Irene Moulas.

05

EDITORIAL

Les dues cares de la moneda.

06

NOTICIARI

Agnès Giner

09

COOPERATIVES DE CATALUNYA

Fomentant una economia social des de les aules: l'èxit dels Itineraris educatius d'economia social i finances ètiques.

Confederació de Cooperatives de Catalunya

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

Llibreries cooperatives, pols culturals i agents del canvi social.

Pep Valenzuela

13

L'ENTREVISTA

Víctor Meseguer.

Anna Pujol

16

ECONOMIA PER LA VIDA

Art transformador: joves i hip-hop per una economia justa.

Carla Liébana

19

PREMIS ECONOMIA SOCIAL 2023

Una carta d'aprenentatges per a la transició ecosocial: els béns comuns urbans com a dispositiu per materialitzar el dret a la ciutat.

Oriol Cruz

23

REFLEXIONS

Els teus propis passos.

Daniel Jover

25

RESSENYA

Invitació per pensar la vida en comú.

Ricard Pedreira

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Irene Moulas

(Girona, 1987), psicòloga social comunitària i sòcia de la cooperativa Etcèteres

El que em sembla atractiu del cooperativisme és la possibilitat de creació.

Fer i desfer, ser flexibles per immiscir l'afecte a estructures jerarquitzades i fredes pensades amb antelació. El caliu humà en espais que estan perpetuats per a la producció infinita. Que emocionalment puguis créixer al costat de companyes de batalla amb qui construir conjuntament. Em sembla atractiu no separar les hores de la meua vida, les que treballo i les que no, com si només la vida pogués florir en els espais no laborals. Per a mi, el cooperativisme és sinònim de vitalitat, motivació i expansió.

No em convenç del cooperativisme el seu dogma. No tothom es pot permetre ser cooperativista. Implica tenir el convenciment ferm sobre l'alternativa que proposa l'economia social i solidària i, contràriament, això pot implicar solitud. Posar per sobre els valors a les comoditats o, a vegades, haver de fer malabarismes per no caure en la precarietat laboral, que el tren no et passi per sobre o inundar-te d'hores reproductives per mantenir el sistema. I sempre em

volten les mateixes preguntes pel cap: com fem arribar aquest món a altres persones que no el coneixen? resulta atractiu?, com aguantaria el sistema sense diners públics?, com obrim les cooperatives a la diversitat?, algun dia deixarem de pensar que formem part d'una minoria anòmala?

Considero que una economia per la vida, basada en la sostenibilitat de la vida i del planeta, més enllà de preguntar-nos si és o no que factible, és constatar que és imprescindible. No pot ser que totes les pel·lícules de futur siguin apocalíptiques, com ens mostrava l'exposició «Somiar la ciutat» del darrer any al Palau Robert. Sí, ja tenim assumit el col·lapse, les teories de decreixement, etc. Com diu Andreu Escrivà en el seu llibre *I ara jo què faig?*, s'ha de passar a l'acció. El cert és que no ens podem permetre donar per segura la frase «és més fàcil la fi del món que la fi del capitalisme». Si no som capaces d'imaginar-la, com sortirà la voluntat de construir-la? Optimista patològica o realista en extrem: no ens en queda una altra opció.

Les dues cares de la moneda

En algunes sales de cinema projecten *Lo Capitano* del director Matteo Garrone. Aquesta pel·lícula tracta de la terrorífica travessia pel desert que ha de fer la migració clandestina en l'anomenada ruta líbia. Quan la veus, per la precisió del relat, les ubicacions, els detalls, tens la certesa que el món coneix perfectament aquesta realitat des de fa temps. No sols se saben les vulneracions de drets humans que s'estan produint (extorsions, tortures...), sinó fins i tot on es produeixen, on hi ha les presons clandestines... La pregunta és: com és que no es prenen mesures per evitar-ho? Per què no es faciliten uns sistemes de visats més justos que no obliguin les persones a jugar-se la vida? D'on ve aquesta por al «gran reemplaçament», aquesta visceral reacció enfront de persones que, ja de per si, es troben en situació d'extrema vulnerabilitat?

No és fàcil aconseguir un sistema de lliure circulació que sigui més equilibrat, ens diran. Però hem de preguntar-nos: juntament amb els més de dos-cents milions d'euros que la Unió Europea i Espanya van destinar a Mauritània per controlar i frenar la ruta atlàntica, s'inclouran mesures per evitar les vulneracions sistemàtiques dels drets més elementals? O bé no caldria en els casos del Marroc i de Líbia? I si algú pensa així, pot explicar per què?

En el fons, tot es resumeix en un fet molt simple: no tots els éssers humans tenen el mateix valor. L'article 1 de la Declaració Universal dels Drets Humans és pura fantasia! Hi ha vides que importen més que les altres. És veritat que això ho diem sempre, però no ens adonem realment de com és de veritat i de tot el que comporta.

A aquesta mateixa conclusió s'arriba quan observem els posicionaments internacionals sobre els diferents conflictes que hi ha actualment al món, la diferent cobertura mediàtica que tenen..., o que senzillament no tenen. Mentre que davant la invasió israeliana a Gaza n'hi ha que justifiquen el genocidi sota l'argument que «ells van començar primer; tenen faccions armades, són terroristes...» i fan costat a Israel, en altres conflictes recelen d'una intervenció internacional, com és el cas d'Haití on la seva població pateix còlera, abusos sexuals, pedofília, etc. O «s'obliden» d'altres guerres, com a la República Democràtica del Congo per l'explotació de mineria d'alt valor, o al Sudan del Sud, on es baten rècords de persones desplaçades, que moren de fam, etc.

Assistim a barbaritats de tal magnitud que sembla mentida que això estigui passant sense que la majoria de persones s'immutin. Com si fos el més normal del món. Es diu: «Són coses que passen, no s'hi pot fer res». És evident que la vida humana no té el mateix valor per a tothom. N'hi ha que són menys significatives, més relatives, i ho amaguem sota els «peròs», els «és que...»

Mentrestant, es mobilitzen tots els mitjans disponibles per rescatar un parell d'aventurers perduts o es gasten quantitats delirants per a l'oci... Ja arriba la primavera, però el sol no brillarà igual segons el punt del planeta on estiguem.

Foto: *Lo Capitano*. ARXIU.

LA REVISTERIA ENGEGA LA RUTA 2024 AL RIPOLLÈS

La Revisteria, el quiosc mòbil de revistes de l'APPEC, ha arrencat la gira del 2024 començant un nou itinerari per la comarca del Ripollès. Durant el mes de març ha fet parada a Campdevànol, Camprodon, Llanars, Ogassa, Planoles, Ribes de Freser, Ripoll, Sant Joan de les Abadesses, Sant Pau de Segúries i Vallfogona de Ripollès.

La Revisteria s'ha instal·lat a punts cèntrics d'aquestes poblacions amb l'objectiu de facilitar que els veïns i veïnes accedeixin a les revistes i de donar-los a conèixer l'ampli ventall de capçaleres en català. La iniciativa té el suport de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Girona i compta amb la col·laboració de tots els ajuntaments on s'instal·larà la caravana.

Al quiosc mòbil es pot trobar una àmplia representació de les revistes en català que es publiquen en tot el territori lingüístic dels Països Catalans, amb més d'un centenar de capçaleres de trenta temàtiques diferents entre les quals hi ha *Cooperació Catalana*.

La caravana de revistes és una iniciativa de l'APPEC - Editors de Revistes i Digitals que vol acostar les revistes i dinamitzar l'activitat cultural de petits municipis, molts dels quals sense punt de venda de publicacions. Un projecte de país amb què l'associació també vol plantar cara al despoblament i a les dificultats per accedir a la cultura.

+ info: www.lesrevistes.cat

L'Olivera, cinquanta anys tossudes i dempeus

La cooperativa L'Olivera, de Vallbona de les Monges (l'Urgell), celebra aquest 2024 els cinquanta anys. Són cinc dècades plenes de somnis, utopies, realitats i també dificultats per construir i consolidar un projecte transformador d'agricultura social a la Catalunya rural i, des de fa 14 anys, també, en l'àmbit urbà, al parc de Collserola.

Queda lluny i alhora proper aquell 1974 de L'Olivera de l'inici, dels primers plantejaments per construir una comunitat que integrés persones amb discapacitat en un projecte productiu al voltant de la vinya i l'olivera. D'aquella utopia inicial al moment actual han passat moltes coses i el projecte ha crescut fins a esdevenir un referent en l'àmbit de l'economia social i solidària i també una experiència exemplar com a celler dins la denominació d'origen Costers del Segre.

En tot aquest temps, L'Olivera s'ha configurat com un projecte singular i referent, essencial en la seva tasca. Al llarg dels anys, ha construït una gran xarxa que ha tocat moltes persones i institucions, ha creat complicitats i ha obert espais d'acció i reflexió que han generat un model

d'actuació i pensament propis en diferents àmbits que van del replantejament del model agrícola al social.

Des de L'Olivera celebren que fa cinquanta anys que cultiven als marges en tots els sentits. A més de ser un projecte cooperatiu i d'inclusió social, L'Olivera ha estat una aventura col·lectiva per a molta gent que ha buscat un model que va més enllà del simple triomf del creixement pel creixement. Un model de les persones i per a les persones.

Per commemorar l'aniversari, L'Olivera ha previst un calendari d'actes i activitats que engloben tots els àmbits sobre els quals impacta l'entitat. En total, s'ha programat sis actes commemoratius, tant al celler de Vallbona de les Monges com a la masia Can Calopa de Dalt, al parc de Collserola, a Barcelona.

Per anar recollint tota l'activitat relacionada amb els cinquanta anys de l'entitat, L'Olivera ha obert un web que s'anirà actualitzant amb la informació de tots els actes www.olivera.org/ca/50anys

Jornada

Les cooperatives han de créixer? Com?

El passat 2 de març, la Fundació Roca Galès va organitzar una jornada per aprofundir i debatre sobre el creixement de les cooperatives al Cafè de Mar de Mataró.

La jornada va oferir el lloc i l'espai per reflexionar i debatre entorn del creixement de les cooperatives, responnent qüestions com ara si totes les cooperatives han de créixer internament, en quins casos sí i en quins altres no; fins quan han de créixer i si hi ha un límit; hi ha altres maneres de créixer, com per exemple, en la intercooperació o repllicant el mateix projecte; avantatges i inconvenients de les estratègies de creixement, i si les diferents estratègies són excloents entre si o bé es poden complementar.

Per donar resposta aquestes preguntes, la Fundació Roca Galès ja va organitzar una primera taula rodona a la Nau Bostik de Barcelona el 15 de juny de 2023, i, posteriorment, va encarregar cinc estudis de cas sobre diferents processos i reptes vinculats al creixement. Aquests cinc estudis de cas es van presentar i es van debatre durant la jornada, juntament amb altres experiències.

En aquests moments la Fundació Roca Galès està en procés de recopilació de les relatories dels diferents grups de debat. Aviat anunciarà sota quina forma fa difusió del gros de continguts sorgits dels estudis de cas i del debat i la reflexió de la jornada.

COMENÇA L'OBRA DE TERRA DE MAR, L'HABITATGE COOPERATIU DE PALAMÓS

L'obra es desenvoluparà sobre sòl municipal i tindrà un pressupost de prop de 5 milions d'euros finançats per l'ICO i amb una subvenció de la Generalitat.

La cooperativa Sostre Cívic, en col·laboració amb l'Ajuntament de Palamós, ha començat les primeres accions de les obres del seu projecte d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús al municipi.

Aquest nou projecte de la cooperativa d'habitatges en cessió d'ús s'emmarca en el compromís amb la creació d'un model d'habitatge cooperatiu innovador, sostenible i socialment responsable; i, serà el primer projecte d'aques-

tes característiques a terres gironines.

L'edifici, anomenat Terra de Mar, està situat sobre un solar públic de 1.000 m² cedit pel consistori a l'avinguda Catalunya de Palamós. Tindrà 34 habitatges, qualificats de protecció oficial, distribuïts en planta baixa i cinc plantes, a més de 34 places d'aparcament soterrani. Dissenyat per UMMA arquitectes, els habitatges seran d'entre 39 i 67 metres quadrats, d'una a tres habitacions (modificables segons les necessitats del grup impulsor), amb una dotació d'espais col·lectius complementaris pensats per viure en

comunitat. A més, es construirà amb els estàndards més alts d'eficiència energètica i sostenibilitat ambiental. Es preveu que les obres durin fins a finals de 2025 perquè les sòcies puguin entrar-hi a viure a principi de 2026.

Sostre Cívic és una cooperativa amb més de 1.400 socis i sòcies que treballa per un model alternatiu d'accés i tinença de l'habitatge. És una entitat pionera a Catalunya en la divulgació, promoció i gestió de projectes d'habitatge cooperatiu sense afany de lucre i en règim de cessió d'ús.

+ info: www.sostrecivic.coop

L'ATENEU COOPERATIU COOPCAMP FACILITA L'IMPULS DE 63 NOVES COOPERATIVES

A finals del 2016, la Generalitat de Catalunya va impulsar els ateneus cooperatius com uns serveis de referència per al foment de l'economia social i cooperativa arreu del territori català. Des d'aleshores, al Camp de Tarragona, CoopCamp ha assessorat 913 projectes econòmics que han generat 322 llocs de treball directes i 63 noves cooperatives i entitats.

Després de set anys, l'Ateneu ha facilitat la creació i consolidació d'una xarxa extensa de cooperatives i entitats d'economia social al Camp de Tarragona. L'any 2023 s'han creat vuit cooperatives noves i una entitat ha rebut l'acompanyament de CoopCamp. Són:

- El Soterrani. Llibreria cooperativa (Tarragona)
- Illicium Nature. Cosmètica natural (Riudecanyes)
- Cuentropía. Promoció de la lectura i l'educació social transformadora (Tarragona)
- Eterna. Permacultura i la bioconstrucció (L'Aleixar)
- Associació Cultural Empelt d'Arts en Viu (La Selva del Camp)
- Àkrida. Arts escèniques (Tarragona)

→ Còdol. Experiències culturals i educatives (Reus)

→ Roser de Foc. Residència d'artistes i artesanes (Vinyols i els Arcs)

→ La Matriusca. Atenció integral a la dona i a les famílies (Reus)

A més a més, els projectes Roser de Foc i Cuentropía han estat reconeguts als Premis Emprèn de la Diputació de Tarragona. Durant aquest any, CoopCamp ha assessorat 130 projectes econòmics que han generat 42 llocs de treball directes.

L'Ateneu CoopCamp treballa per promoure l'economia social i cooperativa i la generació d'ocupació de qualitat al Camp de Tarragona, i és un dels 14 ateneus cooperatius que hi ha arreu de Catalunya. Fomenta la creació de noves iniciatives socioeconòmiques transformadores, lligades al territori, i la generació d'ocupació de qualitat.

Els Ateneus Cooperatius de Catalunya són espais de trobada i serveis de referència al territori per fomentar l'economia social, solidària i cooperativa en el marc del Programa d'Economia Social promogut pel Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya.

+ info: www.coopcamp.cat

NOVETATS DEL BALANÇ SOCIAL 2024

El Balanç Social és una eina de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya (XES) que serveix per mesurar l'impacte social i ambiental i el bon govern de les organitzacions de l'economia social i solidària (ESS). És un mecanisme que contribueix a la transparència, a l'autoavaluació de les organitzacions i a la certificació partint dels criteris i les pràctiques que defineixen l'economia solidària.

Té dues modalitats: una de bàsica, amb vora de 100 indicadors, que és gratuïta i oberta a qualsevol entitat amb activitat econòmica, sigui sòcia o no de la XES, i una altra de completa, que inclou més indicadors a més de qüestionaris laborals, de voluntariat, associatives i professionals. Com cada any, la XES ha revisat i ha introduït nous indicadors al Balanç Social que recullen també les propostes de les entitats participants.

El Balanç Social complet inclou un apartat de mesura de l'impacte amb una sèrie d'indicadors sectorials. Aquest apartat, encara petit, s'anirà desenvolupant en les properes campanyes de Balanç Social. D'altra banda, la comissió de Balanç Social ha treballat conjuntament amb les comissions de Pam a Pam i d'Economies Feministes de la XES per revisar i introduir preguntes amb mirada feminista. Aquests indicadors permetran enguany fer l'informe de Mercat Social sobre la perspectiva feminista de l'ESS catalana –l'any passat es va tractar el tema de la sostenibilitat ecològica.

Animeu-vos a ensenyar el cor!

+ info: www.xes.cat

FOMENTANT UNA ECONOMIA SOCIAL DES DE LES AULES: L'ÈXIT DELS ITINERARIS EDUCATIUS D'ECONOMIA SOCIAL I FINANCES ÈTIQUES

Confederació de Cooperatives de Catalunya
@CooperativesCAT

D'uns temps ençà, la Confederació de Cooperatives de Catalunya, en col·laboració amb el Departament d'Educació, el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, i l'Associació Economia Social Catalunya (AESCAT), està liderant un projecte per fomentar l'economia social entre la joventut catalana, els Itineraris educatius d'economia social i finances ètiques, una proposta didàctica adreçada a l'alumnat de 3r i 4 d'ESO i que consisteix en un conjunt de cinc mòduls formatius que tracen un recorregut seqüencial per comprendre els aspectes clau d'aquesta perspectiva econòmica.

En la present edició dels Itineraris, el passat 15 de març es va celebrar a Barcelona el concurs de «Reptes cooperatius», un esdeveniment que va reunir més de 200 alumnes provinents d'instituts de tot Catalunya. El concurs, que va consistir en una gamificació del temari après durant els itineraris, va

posar a prova el bon saber dels estudiants. L'esdeveniment va comptar amb la participació institucional del conseller d'Empresa i Territori de la Generalitat, Roger Torrent, i del director general d'Economia Social i Solidària, Tercer Sector i Cooperatives, Juli Silvestre.

L'èxit del concurs va posar en relleu que els Itineraris educatius han tingut molt bona recepció entre les escoles catalanes; de les quatre edicions celebrades, més de 8.900 alumnes d'un total de 103 centres educatius, el 72% públics, n'han rebut algun mòdul formatiu.

Les dades remarquen –i més tenint en compte els desafiaments de l'actual crisi socioeconòmica– la importància d'ensenyar a les diferents etapes educatives models econòmics alternatius que expliquin la importància de consumir amb responsabilitat, de gestionar els diners d'una altra manera amb la banca ètica o d'emprendre projectes col·lectius des del cooperativisme on totes les

persones tinguin veu i vot, entre moltes altres coses.

A més, l'economia social i solidària ofereix una perspectiva que va més enllà del simple benefici financer; se centra en la construcció d'empreses democràtiques que prioritzen el benestar de les persones i la sostenibilitat del medi ambient. En un món on la desigualtat econòmica i la crisi climàtica són desafiaments urgents, és fonamental que els alumnes no sols comprenguin els principis de l'economia convencional, sinó que també siguin conscients de les alternatives que poden generar un canvi real i positiu en la societat.

Així, l'objectiu general d'un projecte com el d'Itineraris educatius és explicar al jovent que hi ha més d'una manera de fer les coses. El model cooperativista és no més una opció, però l'important és entendre que totes aquestes alternatives tenen una cosa en comú: posen les persones al centre. I això és el que realment importa.

Llibreries cooperatives, pols culturals i agents del canvi social

Pep Valenzuela
@pepvalenzuela

Mala Peça, de Sabadell, agafa el testimoni de la llibreria Macondo tot reinventant i donant noves arestes i perfils a la proposta que la Tefi havia fet esdevenir referència a la ciutat vallesana. La Capona, a Tarragona, continua sonant després de 25 anys, però molt més alt i en moltes més dimensions, tot un pol cultural al centre de la històrica ciutat. A Manresa, Murmuri, una nova llibreria, obre portes com a espai de pensament crític i activisme. En tots tres casos, l'alè i la força del cooperativisme i l'economia social i solidària impulsen aquestes propostes innovadores i motor cultural i de canvi social amb el llibre com a eix.

Jazz a La Capona amb Lúdia Facerías i Edu Pons.

Mala Peça, Sabadell

«Aquest és un mercat tan capitalista, tan difícil, tan caníbal que no podíem, de vegades, ni vendre el mínim per pagar el lloguer», explica l'Estefania Abasolo, Tefi, que sempre ha treballat de llibretera, els últims anys amb la seva pròpia, Macondo. Ara, des del passat mes d'octubre, està al capdavant de la llibreria Mala Peça, un dels projectes i cooperatives que conformen aquest espai homònim a Sabadell promogut per la cooperativa de segon grau Centdeu i que també és punt d'informació de l'Ateneu Cooperatiu del Vallès Occidental.

Després d'anys d'equilibris, esperant tot l'any la gran jornada de Sant Jordi per salvar el negoci, la Tefi havia decidit que el del 2023 seria l'últim. Sort o destí, la seva trajectòria i la de Centdeu, que volia obrir una llibreria, es van creuar i sintonitzar immediatament.

«Nosaltres ja teníem al cap crear un espai amb una llibreria de pensament crític», explica l'Anna Reus, sòcia de la cooperativa La Productora i responsable de la comunicació de l'espai. Centdeu està formada per entitats sòcies comunitàries, comunes i col·laboradores. La Productora, La

Sàrria, el Teler cooperatiu i l'Eixida són les cooperatives amb més protagonisme, promouen accions i laboratoris d'innovació social, de creació de contingut visual, sistematització, innovació docent i TIC, així com de cures amb mirada feminista.

Clarament, no estem davant d'un producte més en el mercat del tot es ven. Com l'amor vertader de la vella cançó, que ni es compra ni es ven, així passa amb el pensament crític, que s'elabora i es produeix col·lectivament. «Parlem d'un pensament on tot és polític», subratlla l'Anna. «Així ho creiem», afegeix la Tefi, «i per això la cura amb les temàtiques i les editorials». Quatre eixos principals: feminisme per combatre el patriarcat; transició ecosocial en tots els projectes; la solidaritat i les formes d'organització social i econòmiques diferents (economia social i solidària) i, finalment, però no menys important, la defensa de la llengua.

Tot d'interessos i activitats a concretar en clubs de lectura, tallers, xerrades i altres accions orientades a fer real el món necessari i possible. «Per a nosaltres, el sistema ha de canviar completament, ha de fer un gir. Amb aquesta perspectiva treba-

llem i construïm aquest espai», emfasitza l'Anna.

N'és una mostra molt clara la forma de finançament. Per llançar la llibreria, crearen títols participatius per valor de 20.000 euros. «Van ser adquirits molt ràpidament, en un mes», recorda la Tefi. «Parlem, clarament, d'una comunitat de persones que han estat darrere i de gent que aposta realment per la cultura transformadora.»

«Va ser tot un aprenentatge per a mi i la gent que m'acompanyava de Macondo», explica encara la Tefi, «perquè, tot i interessar-nos per les temàtiques apuntades, no teníem gaire coneixement ni experiència en l'economia cooperativa. Ens hem redescobert com a part d'una xarxa de moviments, entitats i persones molt gran i viva».

La Capona, Tarragona

Al carrer Gasòmetre, zona comercial al centre de Tarragona vinguda a menys, trobem La Capona llibreria, a prop de la Biblioteca Pública, que va fer 175 anys el 2023, d'Abacus i també de la TarraComics. «Crec que això és positiu», argumenta l'Oriol Picas, director de la llibreria, «aquest carrer

havia estat un nucli de comerç local que s'ha anat perdent; volem reanimar aquest circuit».

Comenta això a l'entrada del local, rodejat de llibres de temàtiques locals. «Els títols comercials ja els tenen les altres, nosaltres apostem pel local a l'aparador, dintre ho trobes tot. De fet, volem que la llibreria sigui impulsora de sinergies de vida local, de proximitat, també amb els comerços i entitats», defensa des dels seus més de 15 anys de llibreter a Abacus, bon coneixedor, per tant, del sector i la ciutat.

La Capona és el nom de la campanya més gran i responsable de les cries principals de les festivitats a Tarragona. «Els antics propietaris de la llibreria, el Pitu, el Ricard i el Pau, són ultratarragonins», assegura l'Oriol. Per això el nom per a aquest negoci que van tenir durant 25 anys. Amb el traspàs del negoci, la cooperativa local Combinats (d'assessorament i desenvolupament de projectes socials, culturals i d'entreteniment) va veure molt clar que havien d'assumir la responsabilitat i l'Oriol girava molt a prop. «El que es va decidir és que no es podia perdre aquest espai. Hi ha poques llibreries a la ciutat, això

Entrada de la llibreria Mala Peça de Sabadell.

Vides minades. 25 anys, de Gervasio Sánchez, el passat novembre a La Capona de Tarragona.

no es podia permetre», recorda en Picas, a qui van buscar de seguida i li van proposar assumir la direcció del nou projecte.

En aquesta nova fase, iniciada l'octubre del 2022, amb l'Oriol, l'Omar (locutor de ràdio), la Nerea (dissenyadora) i la Raquel (fotògra-

“
La Capona, llibreria i pol cultural, té una agenda ben farcida: l'any passat va fer 105 actes, entre 10 i 17 cada mes.

Interior i exterior de la llibreria Murmuri de Manresa.

fa), tothom participant en activitats culturals i socials, La Capona ha esdevingut un pol cultural clau a Tarragona. «La part comptable la porten des de Combinats i nosaltres gestionem la llibreria i l'espai pol cultural. Tenim una agenda que se'ns en va de les mans», emfasitza. L'any passat van fer 105 actes, entre 10 i 17 cada mes: presentacions de llibres, debats i xerrades, tallers, jocs infantils, club de lectura, tast de vins i altres.

Un esforç principal és el que fan a les escoles i amb el públic més jove, que tenen el seu propi espai en aquesta gran llibreria que té tres nivells i espai suficient per a les activitats. De moment, les quatre treballadores són contractades, però participen plenament en la gestió de la llibreria i també en relació amb la cooperativa.

Murmuri, Manresa

No és sobrer recordar la vella dita: no vivim només de pa, especialment quan es parla de cultura i pensament crític. Menys encara quan, parafrasejant el poeta, «nuestros cantares no pueden ser sin pecado un adorno. Estamos tocando el fondo!». D'aquí una mica i molt arrenca també l'esperit i l'impuls de l'Alba Gràcia i l'Anna Hernández quan es decidiren a obrir la llibreria Murmuri al centre de la ciutat de Manresa.

La idea ve de lluny, asseguren en conversa amb *Cooperació catalana*, «sorgeix de la necessitat de tenir una llibreria i espai cultural de pensament crític, perquè nosaltres som

moviment social, comunitat política», accentuen. «Formem part de la xarxa d'estructures comunitàries i populars que necessitem aquest pensament i acció.»

Així mateix, però aquí de forma orgànica, Murmuri forma part de la Fundació de los Comunes, un laboratori d'idees que produeix pensament crític des dels moviments socials com a eina d'intervenció política. Formen part de la Fundació: Traficantes de Sueños (Madrid), Katakarak (Pamplona), Synusia i l'Ateneu Candela (Terrassa), el CSO La Invisible i la llibreria Suburbia (Màlaga), Les Genera (Barcelona) i l'institut de recerca urbana La Hidra Cooperativa (Barcelona).

La llibreria obrí fa poc més de dos mesos. En aquest cas, també la solidaritat comunitària ha estat fonamental, en la forma de préstecs personals sense interès d'amistats fins als 10.000 euros, sumats a la capitalització de l'atur i un lloguer molt raonable. I la solidaritat de llibreries i editorials amigues, com s'ha dit, sense les quals no haurien pogut fer el fons de llibres que avui omplen les prestatgeries d'aquest vell i acollidor local.

I sí, també en aquest cas «l'objectiu no és només vendre llibre», insisteix l'Alba, «sinó ser un espai de reflexió i coneixement comuns».

“

Murmuri forma part de la Fundació de los Comunes de pensament crític des dels moviments socials. Amb Traficantes de Sueños, Katakarak i Synusia, entre d'altres.

El comissionat especial per a l'Economia Social del govern espanyol va graduar-se en Ciències Polítiques i de l'Administració per la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona abans d'estudiar un màster sobre Responsabilitat Social Corporativa a la Universitat de Múrcia, ciutat on va néixer. És pel temps que va viure a Barcelona i per les visites que ha realitzat a Catalunya com a comissionat que en coneix exemples que considera models en l'àmbit europeu. Ens ha parlat sobre el PERTE de l'economia social i de les cures, i de com aquesta legislatura serà la de la llei general d'economia social.

Víctor Mesequer

Un personatge històric:
Salvador Allende

Una lectura imprescindible:
una lectura curta però necessària en aquests moments, *Utopia no és una illa*, de Layla Martínez

Un perfil de Twitter:
@enunlugardelah1 en un lloc de l'horta, un compte sobre la protecció de l'horta de Múrcia com a anell verd de la ciutat

No podries viure sense:
altres persones

Encara tens pendent:
emprendre

El cooperativisme és: futur, empoderament

«Cal canviar algunes regles del joc perquè aquesta és l'economia que volem i l'economia que necessitem»

Anna Pujol Navarro
Dies d'Agost, SCCL
@diesdagost

66

«A Catalunya i Barcelona hi ha tot un model europeu pel que fa a cooperatives d'habitatge en cessió d'ús. És fonamental per a un dels grans problemes del nostre temps, que és l'accés a l'habitatge a les grans ciutats.»

Com valorem aquest primer any que portem com a comissionat especial per a l'Economia Social?

Em van nomenar comissionat especial el 14 de febrer de l'any passat al Ministeri de Treball i Economia Social. L'objectiu fonamental era donar a conèixer i difondre les oportunitats del projecte estratègic per a la recuperació i transformació econòmica (PERTE) de l'economia social i les cures. Es tracta d'un dels dotze que va establir el Govern espanyol quan van arribar els fons de recuperació, transformació i resiliència. En total, són més de 70.000 milions d'euros en subvencions i una quantitat similar en crèdits, estructurats en dotze projectes clau. A part del desplegament del PERTE d'economia social i cures, també portem a terme les pròpies convocatòries, com la del Pla integral d'impuls a l'economia social, amb una dotació total de 99,3 milions d'euros.

En quins temes s'enfoquen aquests PERTE?

A més d'economia social i cures, hi ha altres temes tan importants com les energies renovables, la transformació de la indústria de l'automòbil o el cicle de l'aigua. El ministeri pensa que l'economia social és fonamental per al desenvolupament local dels territoris, perquè mai es deslocalitza i dona resposta als principals reptes fent innovació social, tecnològica i ambiental.

Com detectes que es troben les empreses d'economia social que visites?

Estem parlant d'una economia que funciona, que té ganes de construir una societat inclusiva on no hi hagi persones que es quedin al marge. Es tracta d'empreses amb molta energia i capacitat d'innovació. A Catalunya i Barcelona hi ha tot un model europeu pel que fa a cooperatives d'habitatge en cessió d'ús. És fonamental per a un dels grans problemes del nostre temps, que és l'accés a l'habitatge a les grans ciutats. L'economia social demostra que es poden donar respostes a la precarietat imperant i a aquest sistema de preus tan inflat. També amb relació a l'àmbit de les energies renovables, l'economia circular i el sector de les cures en un període de transició demogràfica com el que ens trobem. Exemples com ara Mujeres Pa'lante o la Pomada demostren que hi ha moltíssima gent que està llista i preparada i té ganes de fer valorar la seva feina i créixer, però no de créixer per créixer, sinó de fer-ho per millorar.

I quin és el paper de l'administració pública?

En aquest sentit, l'administració pública ha de donar suport des del punt de vista financer i des del legislatiu. Cal canviar algunes regles del joc perquè aquesta és l'economia que volem i l'economia que necessitem. En relació amb les cures i la salut, l'economia social està cobrint espais on l'administració pública no arriba.

Entre entitats del sector, sobretot les més petites, hi ha problemes per fer front a la gran burocratització dels ajuts públics.

És natural, nosaltres hem rebut una mica de tot. Tanmateix, amb la convocatòria del Pla integral d'impuls, hem fet uns quants passos endavant. Hi havia un model d'Excel per al pressupost, amb les fórmules incloses. Hi havia models per a acords de col·laboració, guies per completar cada annex... L'administració pública s'ha de continuar modernitzant i avançant, però en casos com aquest es pot veure que hi ha un moviment d'il·lusió i de ganes. Hem rebut més de 400 preguntes que hem resolt en un termini màxim de 48 hores, hem visitat les comunitats autònomes que ho han sol·licitat, hem organitzat seminaris web de la mà de les cooperatives, hem intentat estar molt a prop del sector en una convocatòria amigable, tot i que sempre es pot millorar. A més, per afavorir les petites i mitjanes empreses, hem cofinançat el 50% a les PIMES i el 15% a les més grans, i hem propiciat que les grans s'hagin hagut d'ajuntar i col·laborar amb les petites.

Quines polítiques públiques de foment de l'economia social i solidària podem trobar en l'àmbit espanyol i quins nous ajuts hi haurà en aquest sentit?

Més enllà del PERTE que hem comentat abans, aquesta serà la legislatura de la llei general d'economia social, que afectarà la llei de cooperatives. També s'està desplegant l'Estratègia Espanyola d'Economia Social i Solidària 2023-27. Es portaran a terme accions de formació i d'educació i també es potenciarà la xarxa iberoamericana per comunicar-nos i millorar-nos. Pel que fa als ajuts, n'hi haurà de nous. Per exemple, un que ja s'ha publicat però que no s'obre fins a l'abril: el del Ministeri de Transformació Digital, també en el marc del PERTE. I el Fons d'Impacte Social (FIS), que es preveu obrir durant el primer semestre de l'any.

En l'àmbit europeu, heu desenvolupat la presidència del Consell de la Unió Europea.

Sí. Durant el segon semestre de l'any passat, ens vam trobar amb la presidència espanyola del Consell de la Unió Europea, on amb la vicepresidenta, Yolanda Díaz, el secretari d'estat, Joaquín Pérez Rey, i la primera secretària d'estat d'Economia Social, Amparo Merino, vam contribuir a organitzar la gran conferència d'economia social de Sant Sebastià. Amb el títol "Economia social: persones, planeta, acció", va comptar amb més de 600 persones participants de tota la

MITES

Víctor Messeguer és comissionat especial per a l'economia social del Ministeri de Treball i Economia Social des de febrer de 2023.

Unió Europea. També vam impulsar la recomanació del Consell d'Economia Social, la primera legislació europea, text jurídic en matèria d'economia social. Europa no pot legislar directament, ja que és competència dels estats membres. En

el cas d'Espanya, compartida amb les comunitats autònomes. Així i tot, Europa pot recomanar als països que legislin en una determinada direcció. Vam aconseguir que els 27 països ens poséssim d'acord al voltant d'aquesta legislació.

D'aquesta manera, des d'ara fins al novembre del 2025, qualsevol país i qualsevol comunitat autònoma pot tenir una estratègia en economia social.

Com va ser la teva experiència a Brussel·les com a director d'Economia Social i com a membre del Grup d'Experts de la Comissió Europea sobre Economia Social?

Em va ser de molta utilitat, la veritat. En primer lloc, perquè vaig tenir l'oportunitat durant deu anys de conèixer en profunditat el sector, l'economia social i la diversitat de l'economia social a Europa. Durant aquests deu anys he pogut treballar en aliança amb Espanya, que avui és un referent, perquè a més tenim un ministeri ocupat per una persona que és vicepresidenta segona del govern. He conegut la diversitat europea i he treballat conjuntament amb el govern central espanyol, el sector i les administracions públiques autonòmiques i municipals. Hi ha molt camí per recórrer, perquè tenim clar que l'economia social és i serà clau per al futur. Clau per revitalitzar territoris, per apoderar les persones, fer que les comunitats locals participin de l'economia i de la transició ecològica, que siguin actrius i beneficiàries del canvi i la transformació, tenint en compte el desenvolupament local i la sostenibilitat.

“

«Tenim clar que l'economia social és i serà clau per al futur. Clau per revitalitzar territoris, per apoderar les persones, fer que les comunitats locals participin de l'economia i de la transició ecològica.»

ART TRANSFORMADOR: JOVES I HIP-HOP PER UNA ECONOMIA JUSTA

LaCoordi, de la mà d'artistes i talleristes especialitzades, ha impulsat projectes a Santa Maria de Palautordera, Manresa i Terrassa per apropar l'economia solidària amb perspectiva global al públic més jove a través de la música urbana.

Carla Liébana
LaCoordi¹
@LaCoordiCat

El binomi música (i art, en general) i política sovint és fruit de polèmica, i és fàcil trobar defensors de posicions oposades quant a aquesta combinació. Tot i aquest debat que es pot abordar des de diferents perspectives, no podem oblidar que la música reivindicativa té una llarga història i en podem trobar exemples en estils tan diversos com el punk, el rock, el pop, la cançó d'autor o el hip-hop.

Pel que fa al darrer, ens trobem davant d'un moviment artístic sorgit a Nova York als anys setanta del segle xx i vinculat especialment a joves de les comunitats afroamericanes i hispanes del Bronx. Des d'aleshores, la seva influència mundial ha estat immensa i s'ha instaurat com una de les músiques urbanes clau vinculada a la multiculturalitat i la denúncia social (malgrat les pràctiques o discursos qüestionables d'alguns rapers, que en molts casos han generat prejudicis cap a aquest estil). A Catalunya, actualment existeixen nombrosos grups que fan hip-hop en català i en castellà.

En un altre marc d'actuació, trobem el moviment de l'economia social i solidària (ESS) amb un gran repte: apropar-se als segments més joves de la ciutadania. Ja fa anys que les diagnosi de l'ESS destaquen com a punt dèbil el desconeixement de la seva proposta entre les generacions més joves i les dificultats per arribar-hi.

Precisament intentant abordar aquest repte, LaCoordi - Coordinadora pel Comerç Just i les Finances Ètiques de Catalunya ha fet una aposta per apropar les economies transformadores a les persones joves mitjançant el potencial del hip-hop a través de tres projectes a diferents municipis del país. La proposta ha combinat tallers formatius sobre comerç just, finances ètiques i economia solidària per part de LaCoordi amb l'acompanyament d'artistes dinamitzadores de tot el procés creatiu posterior (elaboració de la lletra, de la base musical i del videoclip). De manera transversal, doncs, també s'ha treballat l'expressió i la comprensió oral i escrita, competències comunicatives bàsiques en l'etapa educativa de les participants.

Grafit a Terrassa.

La primera experiència s'ha desenvolupat amb 13 joves (6 d'elles, noies) de Santa Maria de Palautordera i Sant Celoni de la mà de l'Elisa Rap i de la ballarina Mailen Giovagnoli, de la Fresh Company. «Abans dels tallers els joves coneixien les injustícies laborals de com es fabricaven alguns productes, com per exemple la roba. I estaven preocupats per la situació del planeta i el consumisme –que en molts casos veien com una cosa elitista, ja que molts d'ells no tenien aquests hàbits a casa», explica l'Elisa Rap, la dinamitzadora. I agrega: «El que desconeixien són les alternatives, i els va impactar especialment el cas de la xocolata: com podia ser que no hi hagués un canvi de consum rotund amb el cacau si existia el comerç just? Com és que no era una cosa obligada globalment?».

Arnau Pérez és un dels compositors i cantants de «Futur just», la cançó fruit d'aquest primer taller que va guanyar el segon premi al concurs Hip-hop per la Pau 2023 promogut per l'Institut Català Internacional per la Pau. «No coneixia ni el comerç just ni les finances ètiques abans dels tallers, ni tampoc els impactes del capitalisme; això ho vaig anar descobrint més endavant, quan vam començar a compondre el tema», recorda. Segons l'Arnau, el primer taller és el que més el va sobtar: «Em va enxampar per sorpresa saber que la gran majoria de marques no eren de comerç just i que algunes treballaven amb nens».

Arnau: «He après a distingir el comerç just del convencional i sobretot a valorar-lo, i també he viscut una gran experiència de treball en equip.»

Per a l'Arnau, que durant els tallers tenia 12 anys, tot el procés va fluir i la màxima dificultat va ser encaixar les diferents idees que tenien tots els participants. «M'enduc una gran lliçó de vida, on trobo que soc afortunat perquè he après a distingir el comerç just del convencional i, sobretot a valorar-lo, i també he viscut una gran experiència de treball en equip», finalitza.

Les altres dues experiències s'han desenvolupat a Manresa i Terrassa, ciutats participants a la iniciativa Ciutats pel Comerç Just (Manresa és el primer municipi català que ha aconseguit aquest reconeixement internacional i Terrassa n'és candidata). En ambdós casos, els projectes s'han fet de la mà de Versembrant, cooperativa de l'economia solidària que impulsa una escola itinerant per treballar amb joves la crítica al racisme, el sexisme o el feixisme a través de tallers de hip-hop.

En Kovitch, dinamitzador del grup Manresa, té una visió semblant a l'Elisa sobre els coneixements previs del grup: «Els preocupava la situació del planeta i la societat, però la majoria tenien una actitud conformista». En aquest cas, les participants eren 21 alumnes (17 d'elles, noies), una classe del batxillerat artístic de l'INS Lluís de Peguera i tot es va desenvolupar durant l'horari lectiu, fet que va afavorir la continuïtat del grup. A mesura que avançava el projecte, creu que el descobriment de les alternatives els va obrir tot un ventall d'opcions que desconeixien. «Va ser especialment inspirador per a elles el tema de la moda fast food (o *fast fashion*), amb peces de baixa qualitat, fetes en massa i a un cost tan baix que és impossible que respecti els drets humans, versus la roba sostenible i lliure d'explotació», valora.

Per a l'Elisa Rap, el missatge més difícil de transmetre va ser el de les finances ètiques, ja que els bancs encara són institucions que queden molt lluny a infants i joves. D'altra banda, també assenyalava que hi havia participants interessades en la part musical i lúdica però no amb la temàtica, i per això algunes van abandonar el procés; en canvi, les que van arribar al final eren persones més compromeses socialment. «Crec que si els donem el coneixement, els joves tenen les eines per autoeducar-se ells mateixos i els seus iguals. El missatge dels joves als joves és molt potent: la lletra de la cançó va quedar molt bé, i expliquen la realitat a la seva manera», indica l'Elisa Rap. «Al final, molts van integrar alguns criteris amb els aliments i els van portar a altres esferes de la seva vida. Es van convertir en agents reals de canvi», subratlla.

«El més complicat del projecte ha estat aconseguir contagiar l'esperit activista. Que no es quedin en la crítica i prou, sinó que creguin que un altre món és possible.»

En aquesta línia, en Kovitch reflexiona: «El més complicat ha estat aconseguir contagiar l'esperit activista. Que no es quedin en la crítica i prou, sinó que creguin que un altre món és possible. Que no es mantinguin en la inacció per la decepció i la sensació que no hi ha res a fer». I hi afegeix: «Això també vam intentar aportar-ho a la lletra, donar una visió esperançadora de què podem fer nosaltres per canviar aquesta situació».

Del procés creatiu, que ha donat lloc a la peça «Sobreexplotats», en Kovitch destaca que alguns alumnes tenien molta habilitat a l'hora de cantar: «El fet que fos un batxillerat d'arts escèniques hi influeix, segurament: dominaven el tempo, tenien flow i eren molt originals a l'hora de compondre». D'altra banda, remarca les intervencions d'un parell d'alumnes als debats previs a l'escriptura en què van parlar sobre els seus hàbits alimentaris, del consum de proximitat, del comerç local o de les seves dietes vegetarians o veganes.

A Terrassa, en canvi, el projecte es va desenvolupar en horari no lectiu amb un grup escollit conjuntament amb els departaments de solidaritat i joventut de l'Ajuntament. En Pau Majó i Vila, l'educador de Districte Jove al Lokal del barri de Sant Llorenç que va liderar el procés, es desmarca una mica de les visions anteriors a partir de la seva experiència (4 noies i 7 nois d'entre de 12 i 17 anys). Explica: «Tenien nocions sobre l'escalfament global, el canvi climàtic, la capa d'ozó..., però creiem que en cap cas eren conscients de la correlació amb el mode de producció i explotació capitalistes, ni tampoc era una qüestió que els amoinés o que fos present en el seu dia a dia».

«El fet que el grup fos eminentment jove ha implicat que, tot i que s'ha fet un acostament a les alternatives a la barbàrie capitalista, sobretot ens haguem focalitzat en aquesta», segueix en Pau. «Hem tractat el respecte cap al medi i els drets dels treballadors, el decreixement, la redistribució de recursos..., però no ens hem acabat d'endinsar en la complexitat de les finances ètiques i l'ESS», afegeix. En Pau comenta que van començar parlant de comerç just i dels impactes del capitalisme a zones allunyades del món, però les participants van acabar posant sobre la taula la problemàtica des d'una perspectiva més local, amb situacions que els són més properes i que les interpel·len de manera més directa.

En aquest cas, durant el procés creatiu de la cançó que han titulat «Qui fabrica? Qui consumeix?», s'han trobat diferents dificultats. «El repte més gran ha estat equilibrar el què amb

Compositors i cantants de la cançó guanyadora «Futur just»: Arnau Pérez, Rama Andrada i Lau Tejada.

el com. Els joves estaven molt engrescats amb compondre una cançó i gravar un videoclip i alhora intrigats pel tema del comerç just, però els ha (i ens ha) costat trobar la manera de conjugarlo», observa. «També pensar fora del marc establert, en termes de quin és el funcionament del model de producció capitalista, ha estat tot un repte; i no ens volíem quedar en la crítica, els volíem animar a plantejar alternatives i solucions en les seves lletres. Creiem haver-ho assolit i això ho ha fet enormement gratificant tant per a les educadores com per als joves», conclou. A Terrassa, el taller també va incloure la possibilitat de fer un mural col·lectiu a la paret de la seva seu que reflecteix tot el que han après i ressalta el que més els ha impactat.

En definitiva, les tres experiències desenvolupades en tres contextos ben diferents al territori han donat com a fruit tres cançons reivindicatives per un model econòmic just. Però, sobretot, han permès a diferents joves formar-se i reflexionar col·lectivament sobre el model de producció i consum actual i, en alguns casos, encendre l'espurna per sumar-se a ser part del canvi a través de les alternatives ja existents.

«El fet que el grup fos eminentment jove ha implicat que, tot i que s'ha fet un acostament a les alternatives a la barbàrie capitalista, sobretot ens haguem focalitzat en aquesta.»

1- La Coordinadora pel Comerç Just i les Finances Ètiques és una entitat de segon grau formada per Alternativa3, FETS, Oxfam Intermón, SETEM i la Xarxa d'Economia Solidària.

UNA CARTA D'APRENENTATGES PER A LA TRANSICIÓ ECOSOCIAL: ELS BÉNS COMUNS URBANS COM A DISPOSITIU PER MATERIALITZAR EL DRET A LA CIUTAT

Infants gronxant-se al parc de Santa Rosa, on es pot llegir: «Parque Santa Rosa construido por los vecinos. Cuidémoslo.»

Oriol Cruz

Universitat Politècnica de Catalunya
Guanyador del Premi Especial
Premis economia social 2023

Des del cataclisme de la crisi immobiliària de l'any 2008, el cicle d'urbanització neoliberal encapçalat pel model de ciutat global ha estat de nou qüestionat des d'àmbits acadèmics, moviments socials i la societat civil organitzada. Davant un escenari d'emergència climàtica, desarrelament de les comunitats locals i pèrdua de cura pel territori, apareixen alternatives de canvi que reclamen de forma imperant fer una transició ecològica, socialment justa i democràtica que posi la vida al centre del model urbà i territorial. En aquest context, ressorgeix l'interès acadèmic pels béns comuns com a dispositiu per regenerar el medi construït des d'un paradigma de societat ecològica, metabòlicament equilibrada amb el territori, resilient al canvi climàtic i capaç de recosir els vincles comunitaris.

Els béns comuns superen l'etern debat entre el mercat i l'estat, i obren la porta a recuperar formes de producció i gestió del territori centrades en la comunitat i el tancament de cicles materials. Són un element clau des d'on fonamentar un nou imaginari que reconegui el valor dels sabers tradicionals actualitzant-los a les necessitats i coneixements actuals. Un punt des d'on afrontar els reptes d'escala contemporanis derivats de la industrialització i la densificació de la població mundial. Una via d'emancipació per tal de resoldre el repte de crear llocs comuns, de generar espais col·lectius habitables, de situar-nos com a agents o actors d'una vida en comú ecològicament sostenible. Es troben a l'encreuament entre el territori, els nostres cossos, les nostres materialitats i les maneres de fer que qualsevol vida valgui la pena ser viscuda. Ens obren la porta a refer comunitats estroncades per la individualització del món global i el model de desenvolupament urbà neoliberal on, tal com diu Yayo Herrero, «tot mereix la pena ser sacrificat si la contrapartida és que creixi l'economia. Per tant, necessitem una forma diferent de pensar, o de repensar, com articular la vida en comú. És quan fem una lectura crítica de la situació energètica i ecològica del planeta que la lògica dels comuns es presenta com quelcom fonamental i necessari».

Pati interior d'illa del conjunt d'habitatges socials «Karl Marx Hof» construït durant la Viena Roja.

UN MÓN COMÚ: NI UN MÓN IDEAL NI UN MÓN GLOBAL

Davant el món globalitzat ens preguntem: què és viure avui junts en un món comú? En quin sentit polític i filosòfic podem entendre que la vida és un problema col·lectiu del qual ningú no es pot salvar sol? Tal com defensa Marina Garcés, cal matisar que un món comú no és el mateix que un món global o un món únic. La globalització i l'antropocè no han fet un món comú, sinó un món més unificat. Tenim la sensació que tots vivim a la mateixa ciutat global, que transitem pels mateixos «no-llocs», els mateixos carrers, les mateixes places, els mateixos espais i aparadors. El món global és el món convertit en objecte d'explotació de persones i de recursos, en mercaderia, en espai de circulació. Un món on l'existència personal dels éssers i de les realitats que el componen ha estat privatitzada.

Ara bé, per altra banda, cal abandonar la idea que un món comú és una cosa semblant a un món ideal. No és pas un projecte utòpic ni la ciutat de déu convertida en projecte polític. Més aviat ens parla de l'«Allegoria ed effetti del Buono e del Cattivo Governo», el fresc d'Ambrogio Lorenzetti conservat al Palazzo Pubblico de la ciutat de Siena, de les dependències entre ciutat i territori, de fer retrobar l'esfera productiva i la reproductiva, dels vincles comunitaris, d'una societat de cures... És precisament aquella dimensió compartida de la vida quan s'entén com un problema col·lectiu.

Un món comú, per tant, no és ni un món ideal ni un món global. Apunta a la pregunta pel nosaltres, d'una existència en plural, d'una vida col·lectiva, de la nostra condició política. Qui som nosaltres en aquest món comú? Quines són les nostres dependències ecològiques i relacionals? Quin és el paper de les comunitats en la gestió dels nostres recursos, dels nostres futurs possibles? A quin lloc queda relegada la individualitat en un món comú que ens aboca a aquesta tensió necessària, a la política, al conflicte que implica una vida en comú? És a partir d'aquests plantejaments que posar-nos les ulleres dels béns comuns per entendre els problemes que ha causat el model de la ciutat global ens pot oferir eines i imaginaris per a un futur que valgui la pena ser viscut.

LES ULLERES DELS BÉNS COMUNS

La ciutat és un catalitzador dels desafiaments actuals que ens planteja aquest món comú. Un espai on els processos socials, les interaccions interpersonals s'acceleren i accentuen els seus conflictes. Un espai eclèctic on els diferents agents que hi participen lluiten per l'hegemonia cultural i política. Un espai de poders i contrapoders on es manifesten les diferents realitats socioculturals i on sovint esclata la reivindicació política. Els processos urbans cada dia es presenten de forma més difusa i la privatització dels llocs comuns es mostra de forma més intensa, no solament en el tancament d'espais públics sinó en l'apropiació d'imaginari, de sentiments, d'afectes, de vincles i tot allò que conforma la nostra vida col·lectiva. En aquesta conjectura, ens preguntem si els béns comuns urbans poden ser un dispositiu útil per materialitzar el dret a la ciutat. El dret, en paraules de David Harvey, «a transformar les ciutats en equilibri amb els valors que respectem i l'estil de vida que desitgem».

Ara bé, no es tracta únicament de reivindicar el dret a la ciutat per qüestions de justícia social; quan posem el model urbà al centre del debat, entenem que transformar-lo és un element essencial davant l'emergència climàtica. Quan acotem l'anàlisi de les ciutats des del seu model energètic observem que la primera gran explosió urbana se situa en la transició de la societat orgànica (rural i sostenible) a la societat industrial (basada en els combustibles fòssils), just amb el naixement del capitalisme. La consolidació d'un sistema econòmic basat en l'acumulació de capital i l'explotació de recursos naturals ens han portat al trencament dels límits ecològics planetaris i a un model territorial insostenible.

Així, doncs, seria un error pensar que la sortida al problema energètic actual es troba en solucions únicament tècniques, sinó que s'ha de replantejar precisament el sistema que l'ha generat, promogut i continua mantenint un horitzó de catàstrofe planetària. Tampoc semblen indicar un bon camí les idees del desenvolupament sostenible de l'informe Brundtland o d'un *new green deal*, sota les quals no s'abandona la idea de l'acumulació capitalista ni l'explotació dels recursos planetaris, sinó que s'aposta per la substitució de les fonts energètiques actuals per nous materials fins a esgotar totes les reserves disponibles a la taula periòdica, fins a contaminar cadascun dels elements que coneixem. És per això que considerem

Hora del pati a l'Escola del Mar, al barri de la Barceloneta.

que és absolutament vigent i important per a la supervivència de l'espècie humana estudiar aquells sistemes d'organització social que històricament han permès l'explotació de recursos naturals sense comprometre'n la sostenibilitat en el temps tenint cura de la comunitat. Afrontar l'emergència climàtica des dels béns comuns obre la porta a un nou horitzó on siguin l'eina per un metabolisme social sostenible en el marc d'una transició ecosocial.

Des d'aquesta perspectiva, els béns comuns urbans es presenten com un àmbit d'estudi important a explorar i a investigar des de l'urbanisme i l'arquitectura, ja que poden donar respostes als grans reptes de les ciutats i territoris contemporanis de forma transversal i respectuosa amb els nostres valors ètics. Alhora, indiquen el camí per tal de definir un nou horitzó de col·laboració publico-cooperativa que reconfiguri els termes en què sovint s'ha entès el desenvolupament urbà. Posen en primer pla un escenari de decreixement ecològic que prioritzi el valor social i la planificació dels recursos i els usos del sòl per sobre de l'extracció de plusvàlues econòmiques del territori. Són l'únic bri d'esperança davant el col·lapse planetari.

QUÈ SÓN ELS BÉNS COMUNS?

Ara bé, què són els béns comuns? El lector interessat pot trobar una aproximació acadèmica més extensa al treball, però de forma pràctica i divulgativa de què estem parlant exactament quan parlem de béns comuns? Si bé és cert que quan pensem en ells el primer que ens ve el cap són els propis recursos, els boscos comuns, les xarxes de rec, les pastures comunals..., cal destacar que la literatura analitzada no parla únicament del *recurs* –el bé, l'objecte físic, tangible–, sinó també de la *comunitat* que l'usa, el gestiona, l'habita, de les subjectivitats que el defensen i el necessiten, i de la seva *governança local*, les lleis, regulacions, normes i sancions que s'acorden democràticament per tal de garantir la sostenibilitat de recurs en el temps.

Aquesta triada que sona com a leitmotiv –recurs, comunitat i govern local– conforma el cos teòric de més consens acadèmic a partir del qual podem definir avui en dia els béns comuns. El *recurs* ens vincula amb els reptes davant la transició ecològica, la *comunitat* obre la porta a una transició socialment justa i el *govern local* a una renovació democràtica de les institucions i al paper de la participació popular en la seva gestió.

METODOLOGIA DEL TREBALL I CASOS D'ESTUDI

La qüestió dels comuns ha estat un concepte latent en múltiples corrents de pensament de gran influència al camp dels estudis urbans i territorials. Des de l'urbanisme ecològic i el socialisme utòpic fins a l'actualitat comptem amb un ampli ventall d'exemples que arriben fins al dia d'avui i ens passen la fita per fer front als reptes de l'actualitat. Després d'una relectura de les publicacions i crítiques referents, en aquest treball hem estudiat cinc casos d'estudi paradigmàtics que ens permeten articular un relat dels béns comuns com a dispositiu per materialitzar el dret a la ciutat davant la transició ecosocial.

TERRITORI. Ens centrem en les terres comunals de l'Anglaterra precapitalista i les *enclosure acts*, les actes de privatització i destrucció dels usos socials del sòl. Des del tancament de terres fins a la caça de bruixes, l'aniquilació dels béns comuns tradicionals ha estat la base per a la consolidació del capitalisme en la transició de la societat orgànica cap a la societat industrial. Parlar de béns comuns tradicionals és parlar d'acumulació originària i de models de metabolisme social sostenibilistes entre ciutat i territori, elements clau davant la transició ecosocial.

HABITATGE. Ens centrem en el període d'entreguerres a la Viena Roja. Un exemple històric que ens parla de l'habitatge com a bé comú des del seu valor d'ús i no des del seu valor de mercat. Un referent, encara vigent, sobre com és possible garantir l'accés a l'habitatge a partir de models publico-cooperatius que donin resposta a les necessitats habitacionals de les classes populars.

DOTACIÓ. Ens centrem en com el Pla Popular de Santa Coloma de Gramenet va demostrar que era possible fer un urbanisme des de baix que donés resposta a les necessitats veïnals, en com l'organització col·lectiva va millorar la xarxa d'equipaments i espais comunitaris; aquesta experiència ens acosta al dret a la ciutat.

ESPAI PÚBLIC. Ens centrem en la privatització del Port Vell i la transformació del barri de pescadors de la Barceloneta en un espai dedicat al turisme en pro d'una idea abstracta de ciutadania. Parlar dels béns comuns des de l'òptica de l'espai públic és parlar de la ciutat com a espai col·lectiu i dels nous cicles de privatització impulsats pel model de ciutat global.

GOVERNANÇA. En centrem en el cas de Can Batlló a Barcelona i com els béns comuns obren la porta a noves formes de producció urbana centrades en la vida i la comunitat, en la necessitat d'establir nous models de col·laboració publico-cooperativa per a la gestió i dinamització del patrimoni col·lectiu.

Pintada reivindicativa a l'entrada de Can Batlló.

ASSEMBLEA DE CAN BATLLÓ

Entrada dels veïns al recinte de Can Batlló l'11 de juny de 2011 en una jornada de reivindicació veïnal festiva.

REPTES I OPORTUNITATS

1. El problema de l'escala

És evident que la gestió de recursos de propietat comuna a una determinada escala (com la pastura comunal d'una vall de muntanya) no es pot comparar amb comuns d'escala mitjana o gran (com els sistemes urbans o les infraestructures d'una ciutat) ni amb els comuns globals (com els casquets àrtics o la capa d'ozó). Quan «saltem escales», com defensa David Harvey, cal reconsiderar els problemes i reptes que presenten els béns comuns. Les solucions que funcionen per a una escala local no seran les mateixes que les necessàries per a altres escales, regionals o globals. Sembla imprescindible, doncs, articular estratègies d'organització col·lectiva federades que superin el fetixisme per sistemes de pura horitzontalitat. Com podem definir estratègies d'escala municipal o metropolitana per produir, promoure i protegir els béns comuns? El litoral, els aqüífers o la xarxa d'infraestructures ecosistèmiques són comuns que tenen com a referència comunitats molt més àmplies i poc definides i, per tant, la necessitat d'una gestió oberta i no propietària haurien de pensar-se en termes d'accés inclusiu i d'una participació expansiva.

2. Articulació com a sistema

Com podem planejar, organitzar i gestionar els béns comuns urbans de forma coordinada, amb un objectiu i estratègia compartida? Avui en dia, la majoria dels béns comuns urbans són actuacions aïllades. Per fer efectiu aquest salt d'escala, és necessari obrir escenaris que vinculin l'organització i autogestió de les comunitats concretes amb comuns d'escala infraestructural com rius, rieres, corredors biològics o el parc agroforestal. Seguint amb l'exemple anterior, pensar en un conjunt de comunitats hídriques federades que usen, regeneren i retornen l'aigua neta al riu perquè les comunitats situades en cotes més baixes la puguin tornar a utilitzar semblen sistemes raonables que articulin les comunitats a les seves diferents escales (pis, bloc, comunitat hídrica, riu, conca...).

3. Gestió i governança

Per a tot això, cal plantejar nous models de governança des d'una aproximació multiescalar. La col·laboració publico-comunitària entre l'administració, que garanteixi la universalitat d'accés als recursos, i les comunitats locals, que els gestionin i en tinguin cura, són horitzons que cal explorar. De la mateixa manera que el neoliberalisme, a través d'eines jurídiques, lleis parlamentàries o plans urbanístics ha desplegat una estratègia per privatitzar, transformar l'estructura de propietat i l'organització social, cal plantejar la creació de nous marcs jurídics i legals que impulsin els béns comuns com un model que doni resposta als tres grans reptes que tenim davant la crisi ecosocial: la transició ecològica, social i democràtica.

'REENCANTAR' EL MÓN DES DELS BÉNS COMUNS

Davant el món global i un escenari de crisis cícliques, es fa urgent articular un futur sobre el concepte d'un món comú que presentàvem a la introducció d'aquest text. Un lloc on reconeguem les dependències ecològiques i socials de la ciutat amb el territori, d'allò global amb allò local, d'una proximitat que ens permeti tancar els cicles materials... Els béns comuns ens obren la porta a «reencantar» aquest món comú. Es mostren com un dispositiu per materialitzar el dret a la ciutat articulant noves formes de producció urbana i territorial en el marc de la transició ecosocial. Tal com diria Silvia Federici: «Aquest és l'horitzó que ens proposa l'actual discurs dels béns comuns: no la promesa d'un retorn impossible al passat, sinó la possibilitat de recuperar el poder de decidir col·lectivament el nostre destí en aquesta terra. Això és el que jo anomeno reencantar el món».

Els teus propis passos

“Qui no dona res, no posseeix res.
La major desgràcia no consisteix a no ser estimat, sinó a no estimar.”

Albert Camus

Daniel Jover Torregrosa
Educador

Acceptar la finitud ens permet entendre que cada moment és preciós. Podem entrar en el nostre interior d'una manera serena i profunda, augmentant la comprensió per nosaltres i els altres éssers humans. Sabrem viure amb audàcia i plenitud traient el nostre potencial i deixant algun somriure i experiència bona. Perquè és motiu d'alegria saber que has estat important per a una altra persona, que estàs compromès per una causa justa.

Els miracles són possibles, de vegades passen. La vida ens concedeix el regal de l'amor i l'amistat, el millor do, al costat de l'esperança i la capacitat de somiar que els déus ens han concedit als humans. Quan reconeixem en algú la generositat i la gratuïtat, ens lliurem confiats a aquesta alegria compartida, anomenada amistat, de la qual brolla l'entusiasme.

Llavors, és més fàcil caminar junts compartint-ho tot. Veiem com s'obren possibilitats inèdites quan es fusionen el fet de pensar amb la capacitat de poetitzar. L'inesperat esdevé de forma sobtada quan gaudim d'un instant del goig que proporciona l'art d'estimar.

És el temps sublim on queda suspès el ritme de les hores, els treballs i els dies. Llavors s'eixampla el pensament inspirat pel fet de sentir-nos alliberats de lligams i obligacions supèrflues per centrar-nos en el que és important. La riquesa més gran és la llibertat i disposar de sobirania sobre el mateix temps que flueix amb tu com un regal i que ens porta on vol. Llavors, l'activitat conscient i responsable del temps triat torna les hores breus i els anys lents.

Sí, el camí es va fent amb els teus propis passos i a poc a poc trobes la força de la relació i cooperació amb altres persones.

Quan comences, no saps fins on arribaràs perquè mantens una actitud oberta i receptiva al que esdevindrà, malgrat que la vida, de vegades, no et dona l'oportunitat de tornar enrere. Hem d'aprendre a estar en pau amb la pròpia consciència i ser coherent, ja que la major part de les ansietats i angoixes sorgeixen de la por i preocupació per l'opinió dels altres o el temor de ser jutjats i comparats esperant sempre un reconeixement. Cada situació conté en si mateixa totes les potències. El teu punt de partida pot condicionar-te el d'arribada si vius sotmès a la pressió i la celeritat d'aquest torrent incessant de «sobreinformació tòxica i deformant» que ens assetja per la hiperconnectivitat tecnològica.

En efecte, l'hegemonia cultural de l'individualisme i l'èxit competitiu generadors d'inseguretats i falses expectatives ens condueix a l'ansietat, la depressió. També en la solitud angoixant, perquè vivim en una societat accelerada on tot sembla canviar veloçment i sense final.

No hi ha més llibertat que abdicar voluntàriament de l'obsessió per triomfar i de l'afany de notorietat. Viure en una elegant simplicitat sense les obsessions i pressions per aconseguir cap meta associada a l'èxit i convencionalismes.

Millor optar confiadament per la lentitud i l'autocontenció. En cooperació, ens deixem portar pels vents de l'existència –practicant justícia, pau i bé– confiant que ens ajudin a destriar l'orientació i el ritme adequat com a pelegrins de la bellesa i l'amor que som els éssers humans. Al cap i a la fi, esdevenim el que la pròpia consciència ens orienta; ens convertim en el que pensem sentim i fem.

Representem,
agrupem,
acompanyem i
visibilitzem...

un model laboral compromès
amb la comunitat que es basa
en els valors d'autoajuda,
responsabilitat, democràcia,
igualtat, equitat i solidaritat.

**Cooperatives
de Treball**

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
Premià 15, 1a planta. 08014 Barcelona
Tel: 93 318 81 62

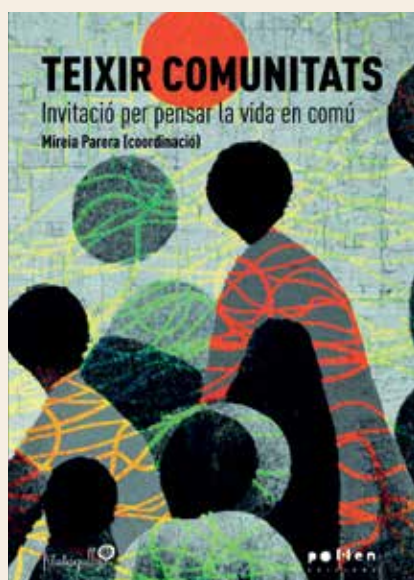
cooperativestreball.coop

Participa de
la transformació
social!

T'ho expliquem a
nexe.coop

Invitació per pensar la vida en comú

Ricard Pedreira
Economista

Teixir comunitats recull l'experiència de la cooperativa Fil a l'agulla en l'acompanyament a comunitats diverses. S'adreça a les persones que viuen en comunitats intencionals, com cooperatives d'habitatge o altres models, i també a qualsevol persona o grup interessat a promoure la seva essència comunitària.

Està escrit de forma col·lectiva per persones que formen part de la cooperativa i amb algunes col·laboracions externes. El llibre parla d'una comunitat saludable, de com cuidar-nos a nosaltres i el nostre entorn, de vincles i projectes sostenibles, d'eines per prevenir l'estrès i del paper de les emocions en tot el procés. També tracta del conflicte, sempre existent i que sovint evitem, perquè el relacionem amb la tensió, el trencament i el dolor. Però potser no veiem que el conflicte és una manera d'expressar la diversitat i també conté informació important.

Totes som i no som iguals. Les diferències tenen nom i cognom i n'hem parlat. Això té a veure amb les diferències de poder. Cal prendre'n consciència per transformar el tipus de comunitats on tothom se senti més a casa. El masclisme és un tipus de violència

que reproduïm, de vegades, sense ni adonar-nos-en. Com combatre aquesta violència subtil? Cal mirar de cara aquells poders que tenim com a persones i veure com construïm una societat més justa.

El llibre s'adreça a persones interessades a promoure comunitats, amb els aspectes de funcionament, conflictes, dinàmiques de poder, discriminacions i altres. També assenyala que cal preparar-se prèviament, coneixent projectes ja existents, com el model Andel (danès) de propietat i lloguer, on la cooperativa és propietària de l'immoble i els seus membres tenen dret a l'ús en condicions pactades. Generalment comença un grup petit, d'1 a 3 persones, que accepten una vida en comú amb un compromís.

Cal conèixer detingudament el procés, l'estructura i el funcionament de l'organització, la seva utilitat, els valors, el que cal canviar... Sobre les persones, cal saber gestionar l'estrès, demanar ajut si cal, poder parlar de com estem i com ens sentim i ajustar-se a la diversitat (no tothom vol, ni pot fer el mateix). També cal saber que després de l'eufòria inicial ve la baixada, que cal saber també gestionar.

Una idea interessant sobre el conflicte és que es pot considerar un missatge per continuar evolucionant, i una altra, que cal saber diferenciar la nostra veu de la del grup. També cal tenir clar que el poder és la capacitat d'influir en el nostre entorn i que el poder pot ser posicional (que té valor per a cada grup), personal (intern), polític (comunitari), entre d'altres. «Som comunitat (cooperatives, espais comuns, cohabitatge...) amb la resta de persones del planeta».

Per començar un projecte de vida en comú es necessita il·lusió, motivació i ganes, però tot això pot no ser suficient perquè es poden crear falses expectatives. «Vaig viure quatre anys en comunitat», diu la Mireia Parera, «primer amb molta il·lusió, però em vaig anar trobant amb conflictes diversos, com compartir la intimitat, la tensió entre l'individual i el col·lectiu, pensar en el que jo necessitava i el que necessitaven els altres. Dedicant més temps al treball col·lectiu que a mi mateixa, em vaig cremar. Cal aprendre-ho. En el projecte de convivència, cal incloure uns vincles fermes i estables sobre el tema, creant espais on relacionar-te i treballar conjuntament. En la comunitat

on jo estava, faltava una visió comuna que aclarís la presa de decisions, organitzés millor les feines i aclarís les necessitats de cada una. Però va ser una escola de vida. Per això, la idea és acompanyar els projectes en comú centrant-se en les persones, les seves relacions, la gestió emocional i els conflictes. Plantejar la vida en comú vol dir posar-te d'acord amb altres persones. La vida en comunitat, la tinc ara a Fil a l'agulla, i casa meua és un espai de descans, encara que la comparteixo amb cinc persones! Ara m'interessa la convivència sènior».

Pol·len Edicions, SCCL, és una editorial independent, cooperativa, especialitzada en l'ecoedició de llibres de pensament crític per a l'acció transformadora.

Per mostrar a les lectores la millora contínua en la reducció de l'impacte ambiental, els seus llibres compten amb l'eina Bookdaper.cat, que comunica l'impacte ambiental de les publicacions i en mostra l'estalvi assolit per la introducció de bones pràctiques en el procés d'ecoedició. L'objectiu és la protecció de la natura, de la qual formem part. El 2010-2013 van par-

ticipar en el projecte europeu Greening Books i una guia d'ecoedició, juntament amb el Centre Tecnològic Leitat (Terrassa) i Simpple (Tarragona). El 2022, juntament amb l'editorial Comanegra i 23 de setembre, van constituir una cooperativa, l'Institut de l'Ecoedició, per difondre l'ecoedició i l'eina Bookdaper.cat. El llibre està escrit en femení.

Fil a l'agulla, SCCL, és una cooperativa que acompanya persones i grups en processos de presa de consciència amb vocació de transformar i incidir allà on treballen: al món educatiu, les organitzacions, els grups, les comunitats, les persones, les relacions i nosaltres mateixes. Treballen per a la transformació personal i social, donen suport a la diversitat i la llibertat en un sentit profund, de manera que cadascú pugui ser més qui és. Fil a l'agulla està integrada per 18 sòcies i dues col·laboradores que comparteixen els reptes d'aconseguir una democràcia profunda, tant dins l'organització pròpia com en les intervencions que porten a terme, i d'assajar diàriament la manera de fer compatibles les necessitats individuals i les col·lectives.

PARERA, MIREIA (COORD.)

Teixir comunitats

Pol·len Edicions, SCCL – Fil a l'agulla, SCCL, 2023

ISBN 9788418580833

15 x 21 cm

383 pàg.

Aquest llibre el trobareu al
Centre de Documentació
Cooperativa

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

a fruit de l'estudi, de les lectures, de viatges, d'experiència, etc.

iQUIOSC.cat

s.m [LC]

1 Una porta oberta a les idees. 2 Un espai on el cor batega, els llavis riuen i els ulls viatgen entre paraules. 3 Un indret on la lectura no té agenda.

Quocient

Les revistes, diaris i premsa en català i en format digital les trobaràs a iQUIOSC.cat

Amb la tarifa plana de revistes, per només 9,99€ al mes, tindràs més de 80 capçaleres al teu abast.

Descarrega't l'app i llegeix quan vulguis i on vulguis.

iQUIOSC.cat

PREMIS ECONOMIA SOCIAL 2024

**MÉS DE 9.000€
EN PREMIS**

**ELS MILLORS TREBALLS
DE FI DE GRAU,
FI DE MÀSTER
I FI DE POSTGRAU**

Fent el teu treball sobre
una temàtica vinculada a:

**ECONOMIA SOCIAL
I COOPERATIVES**

Premis de fins a 1.100€
(més 300€ en productes
i serveis del mercat social)

Últim dia per presentar els treballs:

22 de juliol de 2024

premis@rocagales.cat

Bases: economiasocial.coop/premis

